

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на

ДАНИЕЛА ХРИСТОВА ДРАЛЕВА

докторант към катедра „Философски и политически науки“, Философски
факултет, Югозападен университет „Неофит Рилски“

на тема:

**„Развитие на концепта за модерна наука през метафизичните
идеи на Декарт и Лайбниц“**

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
в професионално направление 2.3. Философия (История на философията)

от доц. д-р Ива Борисова Манова

Формална характеристика

Дисертационният труд е в общ обем от 290 страници и се състои от въведение, две глави, подразделени на параграфи, заключение, научни приноси и библиография, към които е добавен списък с публикациите на Даниела Дралева. Библиографията е разделена на източници на кирилица, на латиница и интернет ресурси, като обхваща заглавия на четири езика (български, руски, английски и немски език).

Авторефератът в обем от 60 страници коректно представя дисертацията. Както в него, така и в отделни параграфи на въведението към дисертационния труд, са изяснени актуалността на темата, предметът и обектът, целите и задачите на изследването, защитаваната теза, приложената методология.

Структура и съдържание

Дисертацията на Даниела Дралева е плод на много сериозна проучвателна работа и се отличава с добро познаване на философската проблематика и обширна ерудиция, която позволява на авторката да се ориентира във философските и научните дебати на XVII и XVIII век. Изследването е в областта на история на философията, но адекватното му провеждане изисква също

познания по история и философия на науката, каквито Даниела Дралева безспорно показва.

Отлично впечатление прави подборът на използваната литература и особено това колко изчерпателно са представени българските изследвания, което, от една страна е проява на уважение към родната ни традиция, а от друга, създава възможност трудът на Даниела Дралева да се ситуира в нея.

Целта, която си е поставила дисертантката, е да анализира значението на метафизиката като теоретична основа на новата наука у Декарт и Лайбниц и заедно с това в по-общ план да покаже как усилията за философско осмисляне на научните открития и формирация се като следствие от тях нов мироглед през модерната епоха водят до значителни развития във философията от Декарт, през Лайбниц, до Кант. Същевременно изследването се опитва да хвърли мост към начина на функциониране и възприетите теории в съвременната наука и да разкрие кои теоретични положения, познавателни процедури и изследователски инструменти, въведени през XVII в. от двамата рационалисти, са все още в сила и в употреба, както и кои техни предположения намират потвърждение от по-новите открития.

С оглед на този замисъл дисертацията е структурирана в две глави, първата посветена най-общо на научните изследвания на Декарт и Лайбниц, а втората – на метафизичните им търсения. При това висока оценка заслужава това, че дисертантката се ангажира да представи идеите на двамата автори не изолирано, извън историческия контекст, а в съпоставка с идеите и теориите на други автори от епохата.

Значимо достойнство на изложението в първата глава, а и изобщо на дисертационния труд, е стремежът да се представи една холистична картина на картезианските философски и научни идеи, като се търсят връзките между тях. Намирам това за особено удачно, тъй като отговаря на Декартовата визия, ръководила през годините цялостния му проект за обновление на науката. Действително Декарт мисли метода не просто като отделни процедури, валидни в този или онзи изследователски сектор, а като норми, валидни във всички области на познанието – от метафизиката, до морала и медицината. Стремежът

му е да обедини цялото познание около един принцип, който да е едновременно метафизичен и методологичен.

По-нататък, приятно впечатление прави обсъждането на Декартовата „Диоптрика“, както и начинът, по който е представена дискусиата относно Слънчевата система и изчислението на орбитите на планетите, като са реферирани позициите на различни учени. Изключително интересна е съпоставката, която авторката провежда между възгледите по тези въпроси на Декарт, Нютон, Кант и съвременните физици (§5.2. Космология и астрофизика).

Във втората глава метафизичните идеи на Декарт и Лайбниц са представени и анализирани през определени понятия с особен акцент върху идеята за Бога и функциите ѝ в двете системи. Дисертантката съпоставя позициите на авторите, според които съществуването на Бога може (Декарт, Лайбниц, Волф) или съответно не може да бъде доказано (Кант) и следствията, които едното или другото положение има за метафизичните, научните и евентуално етическите им възгледи. Специално място в главата е отделено на изоставянето на субстанциалната метафизика и прехода към трансцендентализъм при Кант. Тук според мен по-подробен анализ заслужават и позициите на Кристиан Волф по обсъжданите проблеми. Те са засегнати накратко (с. 236–238), а би било добре да им се отдели повече място, както в контекста на цялостната дискусия, така и за да се уравни известен дисбаланс, който се поражда поради доста по-подробното разглеждане на някои идеи на Арно или Малбранш в първата глава например. Въпреки това трябва да се подчертае, че в тази глава Даниела Дралева успешно проблематизира „отношението вяра – разум“ (с. 6), каквато е една от формулираните от нея цели на изследването. Освен това в нея тя прави опит да разкрие „връзката и ролята на божественото в научната проблематика“ (пак там), която пък е сред декларираните в началото на труда задачи.

Въпросите ми към дисертантката са във връзка с така описаната проблематика на втората глава и нямат характер на критика, а са продиктувани от желанието ми за продължаване на дискусията. На с. 212 авторката пише: „Декарт изхожда от онтологичното доказателство на Анселм Кентърбърийски“, а малко по-долу тя уточнява, че според Анселм „единственият начин да познаем

Бога е чрез вярата“ и че такава „несъмнена вяра (...) откриваме и при Декарт, но тук доказателството изхожда главно от позицията на разума“. Въпросът ми е *в какъв по-точно смисъл* Декарт изхожда от доказателството на Анселм и как това твърдение се съотнася с другото – че той (за разлика от Анселм?) изхожда главно от позицията на разума. Известно ли Ви е дали Декарт е познавал съчинението на Анселм и дали оттам е заел идеята за онтологичното доказателство? Бихте ли могли по-подробно да коментирате загатнатите от Вас различия в начина, по който са конструирани двете доказателства – в „Прослогион“ и у Декарт? И накрая, ако може да споделите личното си мнение: какво мислите за подобен род доказателства на божественото битие? Каква е според Вас тяхната сила и убедителност?

Заклучение

Като цяло дисертационният труд на Даниела Дралева е сериозно проведено научно изследване, изискващо задълбочени познания в различни области и удовлетворяващо изискванията за придобиване на ОНС „доктор“, което ще обогати полето на българските изследвания на историята на философията на Новото време. Съгласна съм с формулираните от Даниела Дралева приноси моменти на изследването.

Според предоставения от дисертантката списък с публикации, техният брой покрива и дори надхвърля минималните национални изисквания за допускане до публична защита.

Въз основа на предоставените по процедурата материали и по-специално на достойнствата на дисертацията на тема „Развитие на концепта за модерна наука през метафизичните идеи на Декарт и Лайбниц“, давам своята положителна оценка и убедено гласувам „за“ присъждането на ОНС „доктор“ по философия на Даниела Христова Дралева.

27.11.2025 г.

Подпис:

(И. Манова)

OPINION

by Assoc. Prof. Iva Borisova Manova

on the PhD dissertation

“Development of the concept of modern science through the metaphysical ideas of Descartes and Leibnitz”

for awarding the educational and academic degree of “Doctor” in the professional field 2.3. Philosophy (History of Philosophy) by

DANIELA HRISTOVA DRALEVA

doctoral student at the Department of Philosophical and Political Ideas

Faculty of Philosophy

South-West University “Neofit Rilski”

General information

The dissertation covers 290 pages and consists of an introduction, two chapters (further divided into paragraphs), a conclusion, scientific contributions and a bibliography, to which a list of Daniela Draleva’s publications is attached. The bibliography is divided into sources in Cyrillic, sources in Roman script and Internet resources, covering titles in four languages (Bulgarian, Russian, English and German).

The 30-page abstract briefly presents the content of the thesis, as well as the subject matter and relevance of the study, its methodology and its limitations. The 60-page abstract adequately presents the content and structure of the dissertation. Both in it and in separate paragraphs of the introduction to the dissertation, the relevance of the topic, the object of study and the subject matter, aim and the tasks of the study, the defended thesis, and the applied methodology are expounded.

Structure and content

Daniela Draleva’s dissertation is the result of very serious research work and is characterized by a good knowledge of philosophical issues and extensive erudition, which allows the author to navigate the philosophical and scientific debates of the 17th

and 18th centuries. The research is in the field of history of philosophy, but its adequate conduct also requires knowledge of history and philosophy of science, which Daniela Draleva undoubtedly demonstrates.

The selection of the literature used makes an excellent impression, especially how comprehensively Bulgarian studies are presented, which, on the one hand, is an expression of respect for our native tradition, and on the other, creates an opportunity for Daniela Draleva's work to be situated within it.

The aim of the study is to analyze the significance of metaphysics as the theoretical basis of the new science in Descartes and Leibniz and, at the same time, to show how the efforts to philosophically understand scientific discoveries and the new worldview formed as a consequence of these discoveries during the modern era, lead to significant developments in philosophy from Descartes, through Leibniz, to Kant. At the same time, the study attempts to build a bridge to the functioning and accepted theories of today's science and to reveal which theoretical positions, cognitive procedures and research tools introduced in the 17th century by the two rationalists are still valid and in use, as well as which of their assumptions are confirmed by more recent discoveries.

In view of this intention, the dissertation is structured in two chapters, the first devoted, generally speaking, to the scientific investigations of Descartes and Leibniz, and the second to their metaphysical pursuits. It is praiseworthy that Draleva is committed to presenting the ideas of the two authors not in isolation, outside of the historical context, but in comparison with the ideas and theories of other authors of the era.

A significant merit of the exposition in the first chapter, and of the dissertation as a whole, is the effort to present a holistic picture of Cartesian philosophical and scientific ideas, searching for the connections between them. I find this approach particularly apt, as it corresponds to Descartes' vision that guided his overall project of science renewal. Certainly, Descartes thinks of method not simply as separate procedures valid in this or that research area, but as a norm valid in all areas of knowledge – from metaphysics to morality and medicine. His aim is to unite all knowledge around a single principle that is both metaphysical and methodological.

The discussion of Descartes' "Dioptrics", likewise, makes a pleasant impression, as does the way in which the debates regarding the Solar System and the calculation of the orbits of the planets are presented, by referencing the positions of various early modern scientists. Indeed, the comparison that the author makes between the views on these issues of Descartes, Newton, Kant and modern physicists is extremely interesting (§5.2. Cosmology and astrophysics).

In the second chapter, the metaphysical ideas of Descartes and Leibniz are presented and analyzed through certain concepts with particular emphasis on the idea of God and its functions in both systems. Draleva compares the positions of those authors according to whom the existence of God can (Descartes, Leibniz, Wolff) or cannot be proven (Kant) and the consequences that one or the other position has for their metaphysical, scientific and ethical views. A special place in the chapter is devoted to the abandonment of substantial metaphysics and the transition to transcendentalism in Kant. Here, in my opinion, Christian Wolff's positions on the issues discussed also deserve a more detailed analysis. They are touched upon briefly (pp. 236–238), and it would be good to devote more space to them, both in the context of the overall discussion and to balance a certain imbalance that arises due to the much more detailed consideration of some ideas of Arnaud or Malebranche in the first chapter, for example. However, it should be emphasized that in this chapter Daniela Draleva successfully problematizes the "relationship of faith and reason" (p. 6), which is one of the goals of the study she formulated. In addition, she attempts to reveal "the relationship and role of the divine in scientific problematics" (*ibid.*), which is among the tasks declared at the beginning of the work.

My questions to the author are related to the issues presented in the second chapter and I am not asking them to criticize the work, but out of a desire to continue the discussion. On p. 212 the author writes: "Descartes proceeds from the ontological argument of Anselm of Canterbury", and a little further down she specifies that according to Anselm "the only way to know God is through faith" and that such "undoubted faith (...) we also find in Descartes, but here the argument proceeds mainly from the position of reason". My question is: in what sense do you write that Descartes proceeds from Anselm's argument and how does this statement relate to the other one,

namely that he (unlike Anselm?) proceeds mainly from the position of reason? Do you know whether Descartes was familiar with Anselm's work and whether he borrowed the idea of the ontological argument from there? Could you comment in more detail on the differences you suggest in passing in the way the two arguments are constructed – in the *Proslogion* and in Descartes? And finally, if you could share your personal opinion: what do you think about this kind of arguments for divine existence? How strong and persuasive do you think they are?

Conclusion

Overall, Daniela Draleva's dissertation is a serious scholarly study, requiring in-depth knowledge in various fields, which satisfies the requirements for acquiring the educational and academic degree of "Doctor". It will enrich the field of Bulgarian studies of the history of early modern philosophy. I also find convincing the main contributions of her study to the scientific field, as formulated by Draleva.

According to the list of publications provided by the doctoral candidate, their number meets and even exceeds the minimum national requirements for obtaining the doctoral degree.

Taking into account the materials submitted for the procedure and, in particular, the quality of the submitted dissertation titled "Development of the concept of modern science through the metaphysical ideas of Descartes and Leibnitz", I express my positive assessment and vote in favour of awarding the educational and academic degree of "Doctor" to Daniela Hristova Draleva.

27.11.2025

Signature:

(I. Manova)